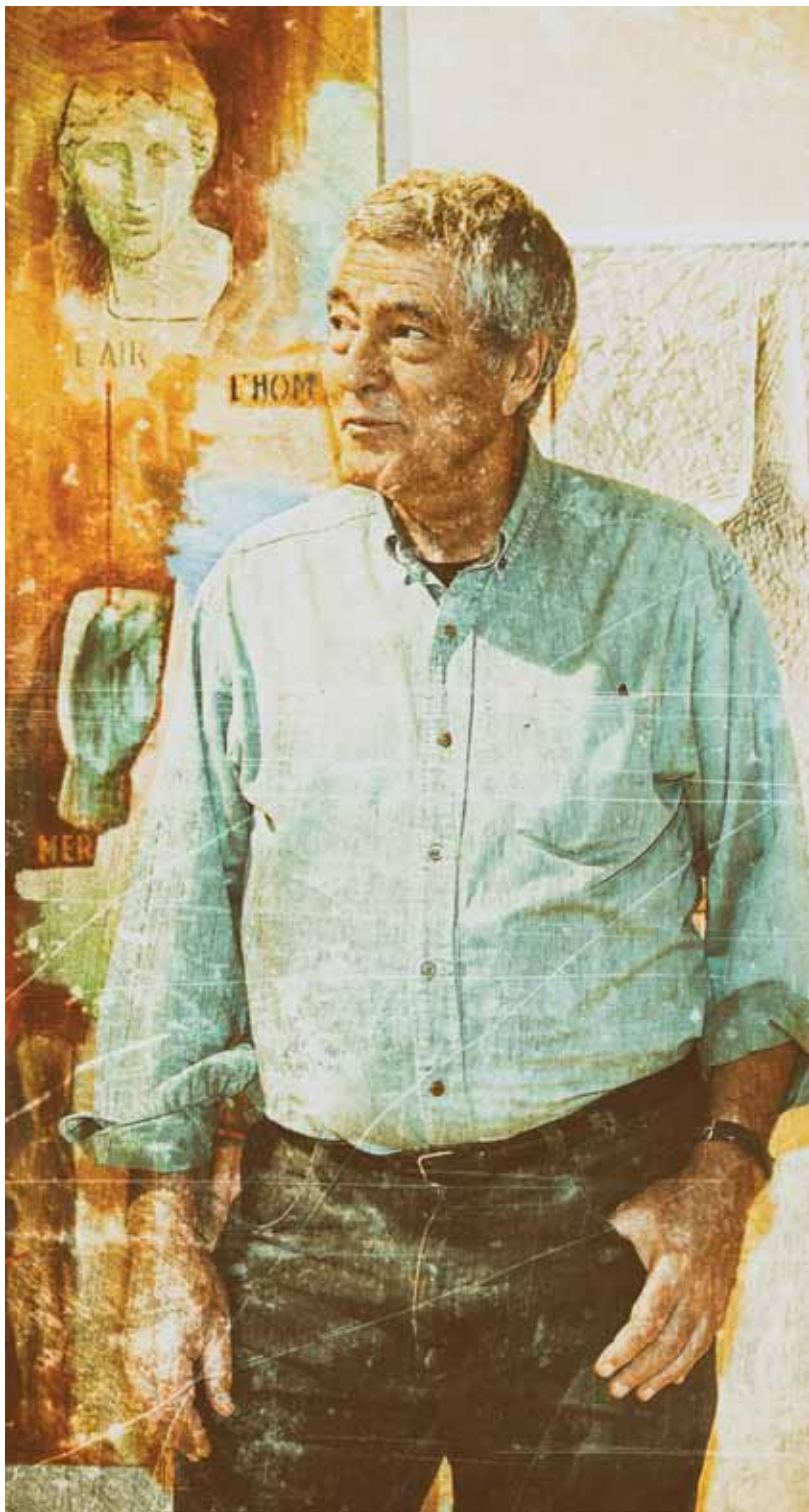

ΠΑΥΛΟΣ ΣΑΜΙΟΣ (1948-2021)

Ο ζωγράφος της δωρεάς

ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

Μία από τις πρώτες εικόνες που έχω από τον Παύλο είναι στο Αρχαιολογικό Μουσείο, στην αίθουσα με τα ανάγλυφα με τον Μαρσούα και τον Απόλλωνα. Θα ήταν κάπου ανάμεσα στο 1967 και το 1968. Εγώ ήμουν ακόμη μαθητής στο γυμνάσιο. Εκείνος είχε μπει ήδη στη Σχολή. Θυμάμαι να μου μιλάει για το σχέδιο. Πριν λίγες μέρες, δεκαπέντε με είκοσι πριν φύγει, μιλήσαμε πάλι στο τηλέφωνο. Είδα, μου λέει, κάπου ένα τοπίο που έκανες. Μου άρεσε. Να κάνεις κι άλλα. Πρέπει όμως να βρεις και ένα story. Τα άσχημα νέα με βρήκαν εντελώς απροετοίμαστο. Οχι γιατί δεν ήξερα ότι υπήρχε πρόβλημα, καθώς είχαμε ξαναμιλήσει αυτόν τον τελευταίο καιρό που έβλεπα κλειστά τα παράθυρα του εργαστηρίου του, που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από το δικό μου στην οδό Ρεμούνδου, αλλά επειδή ήταν τέτοια η χροιά της φωνής του και η επιθυμία του να με σπρώξει σε κάτι που πίστευε ότι ήταν καλύτερο για μένα που νόμιζα πως όλα θα ξεπερνούσαν.

Αυτά που γράφω δίνουν τα χρονικά όρια, από το 1967 μέχρι σχεδόν προχθές τον Φεβρουάριο του 2021, μιας φιλίας, που μπορεί να μην ήταν πάντα το ίδιο κοντινή, αλλά ήταν πάντοτε ζωντανή και αληθινή. Δίνουν συγχρόνως και το ύφος του ανθρώπου, που είναι η ιδέα της δωρεάς, της επιθυμίας του να μοιράζεται την αισιοδοξία του και να βαδίζει

μαζί με τους άλλους για κάτι καλύτερο.

Μια εικόνα που φέρνω στον νου μου, κάπου γύρω στο 1970, είναι να καθόμαστε στον διάδρομο της Σχολής (στην Πατισίων τότε) στο σκαλάκι της βιβλιοθήκης, απέναντι από την είσοδο του εργαστηρίου του Μόραλη. Τον θυμάμαι να φοράει σαντάλια απ' αυτά τα δερμάτινα, που αγοράζαμε από το Μοναστηράκι και που με τα μακριά του μαλλιά έμοιαζε σαν αρχαίος.

Και θυμάμαι επίσης την έκθεση που είχαμε κάνει μαζί οι δυο μας και με έναν άλλο φίλο ακόμα στο υπόγειο ενός αντικέρ, του Αλεξ Ζουμπουλάκη, στην οδό Βουλής.

Αναφέρομαι ιδιαίτερα σ' αυτές τις πρώτες συναντήσεις γιατί είναι τόσο παλιές που μοιάζουν να έχουν γίνει σε έναν χρόνο διαφορετικό, που ανήκουν στις εποχές εκείνες που διαμορφώνονται οι βασικοί μύθοι της ζωής μας.

Στην οδό Ρεμούνδου πήγα το 2001. Λίγους μήνες αφότου είχα εγκατασταθεί, εντελώς τυχαία, χωρίς να έχουμε μιλήσει, ο Παύλος ήρθε και πήρε για εργαστήριο το ακριβώς απέναντι κτίριο. Όλα αυτά τα χρόνια, σαν καλοί γείτονες βγαίναμε στο μπαλκόνι και συζητάγαμε για όλα τα θέματα, όπως το τι ζωγραφίζεις τώρα, σε ποιες εκθέσεις θα πας το βράδυ, πώς σου φάνηκε η δουλειά του τάδε. Κάναμε και επισκέψεις ο ένας στον άλλο. Όταν έκανα ένα από τα πρώτα έργα με τη Μυρτώ, αυτό με το μπλε φόρεμα με τις ρίγες, μόλις το είδε μου είπε: Μπράβο, αυτό είναι, το βρήκες... πάντα ο ίδιος ενθουσιασμός, η επιθυμία να ενθαρρύνει...

Αν τον έβλεπες το βράδυ ντυμένο ωραία στις κοινωνικές συναναστροφές δεν θα μπορούσες να φανταστείς τον μάστορα που κρυβότανε μέσα του. Ο Παύλος ήξερε τα πάντα. Ήξερε να κάνει φρέσκο, έκανε εγκαυστική, τεχνικές που πολύ λίγοι ξέρουν πια, έκανε γλυπτά, ήξερε τη βυζαντινή τεχνική.

Ετσι λοιπόν, στις σχεδόν καθημερινές συνενδρίες μας από τα μπαλκόνια δεν έλειπαν και οι παρααινέσεις τεχνικού χαρακτήρα. Α! Να δοκιμάσεις το τάδε υλικό. Να δουλέψεις με αβγό και να ρίξεις και δυο σταγόνες λάδι μέσα, να δεις θα σου αρέσει, σου ταιριάζει, ή πρέπει να έρθεις να κάνουμε φρέσκο. Συνέχεια ήθελε να με πείσει για κάτι, ήθελε να μοιραστεί αυτό που ήξερε.

Θυμάμαι την έκπληξή μου από την έκθεση που έκανε στην Γκαλερί Ζουμπουλάκη στην οδό Κριεζώτου με τα καφενεύα και τις γυναίκες. Οι δυνατότητές του στη ρεαλιστική ζωγραφική μου έκαναν τρομακτική εντύπωση.

Αργότερα ήρθαν οι άνθρωποι που κατέβαιναν από τον ουρανό, διαφορετικοί εντελώς σε ύφος και τρόπο, σαν βυζαντινοί άγγελοι ή σαν μνήμες από τα έργα του Chagall. Και μετά τα έργα πάνω στα δέρματα, και τα έργα με τις κοπέλες και τους δράκους, και τα γλυπτά... Καμία ενοχή, καμία συμμόρφωση σε κάποια «συνέπεια», από αυτές που καταπιέζουν τόσους και τόσους. Η μόνη συνέπεια ήταν απέναντι στη ζωγραφική, όπως έρχεται από τα αρχαία αγγεία και τις τοιχογραφίες, περνάει από το Βυζάντιο, και από την Αναγέννηση φτάνει στις μέρες μας και αρνείται να πεθάνει, ακριβώς γιατί κάποιοι σαν τον Παύλο χαίρονται να ζωγραφίζουν.

Η αξία της ζωγραφικής του Παύλου βρίσκεται ακριβώς σ' αυτήν την πορεία. Στο γεγονός ότι περιέχει τόσα διαφορετικά πράγματα.

Είτε είναι βυζαντινή, είτε πρωτοποριακή, είτε είναι γυναικείες φιγούρες ρεαλιστικές ή υπέρχεις της φαντασίας η ζωγραφική είναι σπουδαία όταν είναι αληθινή, όταν ανταποκρίνεται στο αυθεντικό αίσθημα που έχουμε από τα πράγματα. Ο Παύλος προσπαθεί να το δώσει με πολλούς τρόπους. Γνωρίζοντας πως ότι και να κάνεις πάντα κάτι θα μείνει απέξω, άλλοτε έδινε την πρωτοκαθεδρία στο σχέδιο, άλλοτε αφαιρούσε τα χρώματα και έκανε αυτά τα τόσο υποβλητικά «γκριζάιγ» άλλοτε, όπως τελευταία, ζωγράφιζε πάνω σε χαρτόκουτα.

Ο Παύλος έκανε σπουδαία ζωγραφική όχι τόσο γιατί ήταν αυτό που λέμε «Καλός Ζωγράφος» αλλά επειδή του άρεσε η ζωή. Επειδή καιρότανε που ζούσε. Προσπαθώ να φέρω στον νου μου μια εικόνα του που να μη χαμογελάει, μ' αυτό το ιδιαίτερο χαμόγελο που περιέχει και τη γνώση, και δεν μπορώ να βρω. Ανακάλυψε τη ζωγραφική για να μας κάνει κοινωνούς αυτής της πληρότητας που βίωνε, και κατόρθωσε αυτό που είναι ο υπέρτατος στόχος της τέχνης: να απορρίψει σαν παραλογισμό, την ιδέα του θανάτου.

Η ζωγραφική είναι σπουδαία όταν παραπέμπει σε κάτι που την ξεπερνάει. Αλλά συγχρόνως θα πρέπει να είναι και αυτή μόνη που θα μπορεί να υπαινιχθεί αυτό το κάτι. Τότε θα είναι αναγκαία.

Ο ζωγράφος πρέπει να κινείται στα όρια της τέχνης του χωρίς να τα ξεπερνάει. Αν βρίσκεται πολύ πίσω από αυτά ξεπέφτει στον φορμαλισμό, αν τα ξεπεράσει κάνει κακή φιλοσοφία. Ο Παύλος ήξερε καλά να κινείται πάντα στην κόψη. Ο Παύλος θα μας λείψει ως φίλος, ως ανθρώπινη παρουσία. Ως ζωγράφος όμως αφήνει ένα τεράστιο έργο τόσο σε όγκο όσο και σημασία. Ένα έργο που ακριβώς επειδή διακόπηκε ξαφνικά διατηρεί την ένταση των δυνατοτήτων του και θα αναζωογονεί εις το διηνεκές την ελληνική ζωγραφική.

Ο Στέφανος Δασκαλάκης είναι ζωγράφος

Ανακάλυψε τη ζωγραφική για να μας κάνει κοινωνούς αυτής της πληρότητας που βίωνε, και κατόρθωσε αυτό που είναι ο υπέρτατος στόχος της τέχνης: να απορρίψει σαν παραλογισμό, την ιδέα του θανάτου